

Iskola után

Köszöntelek a Mozaik Egyesület Autizmusról szülőknek című online edukációs programjában! Ha még nem láttad, javaslom, hogy nézd meg a program bevezető videóját is, mert abból képet kaphatsz arról, milyen céllal hoztuk létre ezt az anyagot, és hogyan tudod a leghatékonyabban használni. Ebben a videóban arról lesz szó, milyen teendőink és lehetőségeink vannak akkor, amikor az autista gyermekünk kikerül a köznevelésből, vagyis befejezi az iskolát.

Ilyenkor általában három nagy terület kerül előtérbe: a munkavállalás, a lakhatás és a döntéshozatal. Ezek a kérdések szorosan összefüggnek azzal is, hogy a fiatal milyen saját jövedelemhez, ellátáshoz juthat, ezért érdemes ebből az irányból kezdeni a gondolkodást. Ma Magyarországon egy fogyatékossgal élő ember alapvetően három okból kaphat pénzbeli ellátást: a szociális helyzete alapján, a fogyatékossga miatt, illetve megváltozott munkaképesség okán. Ezekkel a kérdésekkel mindenképpen foglalkoznunk kell, amikor a gyermekünk kikerül az iskolából, de sok mindent már jóval korábban is elő lehet készíteni.

A szociális helyzethez kötődő ellátások – például az alacsony jövedelem miatt járó támogatások – nem fogyatékossgspecifikusak, ezért ezeknél nincs külön, autizmushoz kapcsolódó teendőnk. A fogyatékossg alapján járó ellátások közé tartozik például az emelt összegű családi pótlék, a fogyatékossgai támogatás és a rokkantsági járadék. Ezek igényléséhez a jogszabályok szerint igazolni kell a fogyatékossg fennállását és annak mértékét.

A megváltozott munkaképességet szintén igazolni kell. Régebben ezt „leszázalékolásnak” nevezték, ma komplex minősítésnek hívjuk. Ez a vizsgálat némileg hasonlít a Pedagógiai Szakszolgálat szakértői bizottságának munkájához, mert itt is egy szakértői bizottság végez átfogó, több szempontú vizsgálatot. A komplex minősítés során egy személyre szabott, több szakterület – orvosi, foglalkozási és szociális – szempontjait figyelembe vevő szakértői vélemény készül, amelynek célja az autista ember helyzetének átfogó megértése. A vizsgálat kiterjed az egészségi állapotra, az ebből fakadó kizáró és korlátozó tényezőkre, az egészségkárosodás jellegére, valamint a munkaerő-piaci helyzetre és az esetleges foglalkoztatási előzményekre. Emellett figyelembe veszik az egyéni adottságokat és korlátokat, valamint a fennálló orvosi, foglalkozási és szociális szükségleteket is.

A vizsgálat eredménye egy szakértői vélemény, amely alapján a lakóhely szerint illetékes kormányhivatal határozatot hoz az egészségi állapot és a rehabilitálhatóság megállapításáról, például rokkantsági vagy rehabilitációs ellátás ügyében. A szakvélemény tartalmaz egy betűszám kódot és egy százalékos mutatót is, amely az egészségi állapot mértékét jelzi. Megváltozott munkaképesség esetén is több ellátás létezik ilyen a rokkantsági ellátás és a rehabilitációs ellátás. Fontos tudni, hogy ezekhez általában meghatározott biztosítási idő szükséges. Van azonban egy kivétel: ha valaki a tanulói jogviszony megszűnése után 180 napon belül elhelyezkedik, majd a munkaviszonya megszűnését követő 30 napon belül

benyújtja a kérelmet, akkor jogosult lehet az ellátásra. Ezért erre az időszakra különösen érdemes odafigyelni, mert később ez a jogosultság már csak hosszabb munkaviszony után szerezhető meg.

Ideális esetben mindenki tud dolgozni, hiszen a munka rendszert, ritmust és értelmes elfoglaltságot ad a mindennapoknak. Az autista emberek esetében azonban ez nagyon eltérő lehet. A munkaerőpiacon több lehetőség is létezik. A nyílt munkaerőpiac az, ahol általában dolgozunk, ez azonban sokszor nem autizmusbarát, ezért nem mindenki számára megfelelő. Létezik a védett foglalkoztatás is, ahol a megváltozott munkaképességű munkavállalót mentor segíti, és a munkakörnyezet is jobban alkalmazkodik a speciális igényekhez. Azok számára pedig, akik súlyosabb támogatási szükséglettel élnek, a fejlesztő foglalkoztatás nyújthat lehetőséget.

A következő fontos terület a döntéshozatal, ide tartozik a gondnokság és a támogatott döntéshozatal kérdése. Ezekről már beszéltünk egy külön videóban, itt most csak azért említem, mert a tapasztalataink szerint ez a téma is gyakran akkor kerül napirendre, amikor a fiatalok elhagyják az iskolát. A komplex minősítés 15 éves kortól megkezdhető, a döntéshozatallal kapcsolatos kérdésekkel pedig 17 éves kor után már érdemes aktívan foglalkozni.

A harmadik nagy terület a lakhatás, illetve az, hogy hol és hogyan tölti a napjait a fiatal, ha már nem jár iskolába. Sajnos ezen a területen ma Magyarországon autizmus esetében kevés jó megoldás áll rendelkezésre. A fogyatékos személyek nappali ellátását minden 10 000 főnél nagyobb település önkormányzatának biztosítania kell. Ezek az intézmények nem autizmus-specifikusak, hanem minden fogyatékossgal élő felnőttet fogadnak, és napközbeni programokat nyújtanak. A bentlakásos intézményeknél általában hosszú várólisták vannak, és nagy különbségek mutatkoznak abban is, mennyire felkészültek az autizmusra. Az is sokat számít, hogy az érintett mennyire önálló: egy önellátásra képes fiatal támogatott lakhatásban teljes életet élhet, míg a magasabb támogatási szükségletű emberek számára ma még többnyire az intézményi ellátás marad az egyetlen lehetőség.

Összefoglalva tehát a tanulói jogviszony megszűnése jelentős változás az autista gyermeket nevelő családok életében, amelyre fontos időben felkészülni a munkavállalás, a döntéshozatal és a további életvitel szempontjából is. Ebben a videóban egy átfogó képet igyekeztünk adni ezekről a területekről; a következő részekben az egyes témákat – például a pénzbeli ellátásokat, a munkavállalási lehetőségeket, a döntéshozatalt és a lakhatást – külön-külön, részletesen is feldolgozzuk. Hasznos és naprakész információk találhatók többek között a Szociális Ágazati Portálon, az AOSZ honlapján és más, folyamatosan frissülő felületeken.

Az „Autizmus – jogok és lehetőségek” modul Iskola után című részének végére értünk. Javasolom, hogy szánj néhány percet az ellenőrző kérdésekre is, mert ezek segítenek rögzíteni a legfontosabb tudnivalókat. Találkozunk a következő részben!